

P II 1838

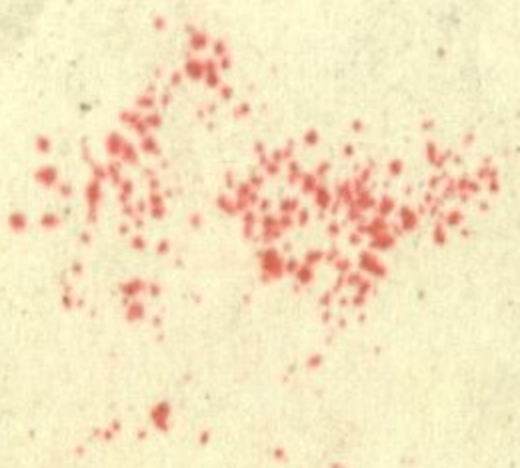
Ljudska
PRAVICA

ORGAN KOMUNISTIČNE PARTIJE
SLOVENIJE

3. SEPTEMBRA 1943.

ŠT. 10.

ADITIVA

MUNICIPALITÀ DI ...
SVEVIA

LJUDSKA PRAVICA

ORGAN KOMUNISTIČNE PARTIJE SLOVENIJE

3. septembra 1943.

Št. 10.

ČETNIŠKO GNEZDO V LONDONU

Vse globlje se poglobljajo londonski begunci v blato narodnega izdajstva. Jim uspešneje prodira v zapadno demokratično javnost kruta resnica o njihovem „junaku“, narodnem izdajalcu in nemško-italijanskem prodancu Draži Mihajloviću, tem krčeviteje se oklepajo te svoje edine rešilne bilke...

Vse jim je razpadlo. Državo so že aprila 1. 1941 izročili na milost in nemilost barbar-skim in poživljenim okupatorjem, narodi so se dvignili v osvobodilni boj brez njih, proti njihovi volji in proti njim samim, konec konca so se skregali še med seboj in celo v svojem ozkem londonskem hotelskem krogu doživeli polom na istih nasprotjih, na kakršnih je propadla stara, predaprilska Jugoslavija: na nesposobnosti, da si vsaj zamislijo enakopravno, srečno in zadovoljno sožitje jugoslovan-skih narodov... Begunci so Jugoslavijo pokopali, iz njihove najnovejše krize se je porodil velikosrbski, srbsko separatistični četniški klub, ki mu pravijo „nova uradniško-delovna jugoslovanska vlada“. Stari politiki niso bili več sposobni, da sestavijo novo vlado. Poklicati so morali „uradnike“, se pravi, poslušne in brezdušne birokrate iz ministrstev in poslaništev, ki pač brez vesti ugarjajo vse, kar jim njihovi gospodarji zapovejo, pa naj bo to potem kriminalni zločin, narodno izdajstvo ali karkoli že slabega. Eden sam pa je ostal od vseh prejšnjih takoimenovanih vlad - ostal je Draža Mihajlović, ostalo je torej po-

osebljeno izdajstvo, ostal je simbol in ideal vsega, kar je dvajset let tlačilo narod in delovno ljudstvo Jugoslavije ter razkrajalo samo državo, dokler je ni pokopalo.

Z „rešitvijo“ svoje najnovejše krize se je jugoslovanska vlada v Londonu do kraja izrodila v navadno četniško gnezdo, v londonsko podružnico nemških in italijanskih okupatorjev, v velikosrbski, srbsko separatistični in v najhujšem smislu protijugoslovanski zarotniški klub.

Begunci so torej Jugoslavijo pokopali, toda že dve leti živi nova, čista Jugoslavija, za katero se bori Narodno-osvobodilna vojska pod vodstvom svojega legendarnega komandanta in voditelja južnoslovanskih narodov, tov. TITA. Ta nova Jugoslavija zmaguje, zmaguje na vsej črti, zmaguje v borbi proti okupatorjem in v borbi proti svojim notranjim sovražnikom - okupatorskim hlapcem in londonskim intriganom. In kar je najvažnejše, - v tej novi Jugoslaviji zre delovno ljudstvo okvir svoje srečne bodočnosti in zro južnoslovanski narodi svojo demokratično, na enakopravnosti zgrajeno, resnično domovino. V četniškem londonskem gnezdu zremo samo še spomin na dvajsetletno narodno zatiranje, dvajsetletno narodno neenakopravnost, dvajsetletno petokolonstvo, dvajsetletno izžemanje delovnega ljudstva, dvajsetletno krivično davčno politiko, dvajsetletno preganjanje delavskega razreda, dvajsetletno izsesavanje našega kmeta, dvajsetletni rezim Glavnjače, Mitrovice in policijskega mučenja ter ubijanja naših najboljših ljudskih in narodnih sinov.

Vse to je v domovini že popolnoma jasno. Stara Jugoslavija je v domovini za vselej pokopana. Združila se je z Judeži Iškarijoti, njen spomin goje samo še narodni izdajalci in oficirski klativitezi gestapovskega Novakovega kova.

Skrajni čas pa je že, da nova Jugoslavija, ki neizmerno mnogo doprinese v borbi proti nemškemu in italijanskemu fašističnemu imperializmu in ki skupno z bratsko Sovjetsko Zvezo nosi pravzaprav vse breme sedanje osvobodilne vojne, doživi POLNO oporo tudi pri zapadnih zaveznikih. Nemogoče je, učinkovito se boriti proti fašističnemu imperializmu, hkrati pa trpeti v Londonu njegovo ekspozituro, kakršno predstavlja begunsko četniško gnezdo, ki se mu kakor za posmeh južnoslovanskim narodom pravi „jugoslovanska vlada“. Atlantska karta ne more ostati samo na besedah. Mi, ki se z orožjem v rokah borimo za svojo svobodo in ki tvegamo v skupni zavezniški borbi življenje iz dneva v dan, si Atlantsko karto nekoliko drugače predstavljamo. Najmanj, kar naši narodi lahko postavijo, pa je zahteva, da je treba napraviti konec potuhi raznim emigrantskim četniškim gnezdovom in njihovim, po rangu višjim ali nižjim - nam je to vseeno - predstavnikom in šefom.

BORIS KIDRIČ

Ilja Erenburg:

Z ROKO OB ROKI

(V „Pravdi“ objavljen članek ob priliki priznanja francoskega narodnoosvobodilnega odbora po sovjetski vladi.)

Priznanje francoskega narodnoosvobodilnega odbora po sovjetski vladi kot predstavitelja narodnih interesov francoske republike in voditelja vseh francoskih sil, ki se borijo proti Hitlerjevi tiraniji, je nov dokaz prijateljstva dveh enakopravnih narodov. Prijateljstvo se spoznava v skupni stiski in v skupnem boju. Francija je sedaj zalita s krvjo. Mi ne zdravimo ran Francije z besedami, s komisijami, z govori. Mi pomagamo drugače. Mi

noč in dan trebimo njene krvnike. Divizije, ki so zasedale in imele zasedeno Francijo, uničujemo pred Brjanskom, pred Poltavo in drugod. Nedavno sem bil priča epizodi, razgovoru med francoskim in ruskim letalcem. Čudil sem se, o čem se tako živo pogovarjata, ko Ukrajinec vendar ne razume francoščine, Francoz pa težko več kot dvajset ruskih besed. Pogledal sem od bliže. Imela sta dve fotografiji, prvi od matere, drugi od žene. Vsak je zmerjal Nemce po svoje, toda razumela sta drug drugega. Oba sta imela iste misli in iste želje. Mi razumemo Francoze in Francozi razumejo nas. Rdeča armada vodi sama ofenzivo proti Nemčiji. Ona se ne bori samo za Kijev, bori se tudi za Pariz. Ne s črnilom, ampak s krvjo je napisano priznanje.

Francija je naš zaveznik, je naš prijatelj.

Mitin, član CK VKP(b) in akademik:

V ČEM JE VIR MOČI IN MOGOČNOSTI RDEČE ARMADÉ

(Govor na moskovskem radiu dne 24. avgusta.)

V pol meseca poletne ofenzive je napravila Rdeča armada nove velike bojne podvige. Rezultati, ki jih je objavil sovjetski poročevalski urad dne 22. avgusta o izgubah nemške fašistične vojske na naših frontah od 5. julija do 20. avgusta so svetli dokazi sile in mogočnosti udarcev Rdeče armade po sovražniku.

V treh mesecih naše zimske ofenzive 1942-43 so Nemci izgubili več kot 7000 tankov, 4000 letal. V pol meseca borbe Rdeče armade poleti 1943. so izgubili Nemci ubitih in ranjenih nič manj kot 1 milijon svojih vojakov in oficirjev, tankov je bilo uničenih 6400, zaplenjenih

pa 857. Nemci so izgubili 7257 topov, letal pa je bilo uničenih 4500.

Primerjava teh podatkov pokaže takoj, kako ogromno so Nemci izgubili in kako veliki so udarci Rdeče armade po nemškem fašističnem stroju.

Včeraj je Rdeča armada zavzela Harkov. Izvojevana je bila še ena največjih zmag nad sovražnikom. Zmaga Rdeče armade Harkovu, likvidacija belgorodškega hitlerjevskega zbirališča in izhodišča armad je ena izmed največjih naših zmag v teku velike domovinske vojne po Stalingradu. Neglede na vse napore Nemcev, da bi za vsako ceno obdržali Harkov v svojih rokah, neglede na njihove srdite protinapade in neprestano dovažanje vseh razpoložljivih rezerv na ta odsek fronte, je bila sila Rdeče armade tako velika, da je ostal sovražnik popolnoma razbit. Vedno nova in nova mesta in vasi naše krasne in sončne Ukrajine, ki je toliko trpela v dobi nemškega jarma, osvobaja Rdeča armada v svoji mogočni ofenzivi proti zapadu.

Počastitev, ki jo je prestolnica iz 224 topov izlazala slavni Rdeči armadi, je odmevala po vsem svetu kot naše prihajajoče zmage nacifašistično zverino, odmevala je kot pogrebno zvonjenje hitlerjevskemu tretjemu cesarstvu. Rdeča armada je razbila hitlerjevske legende, da sta pomlad in poletje dopa uspehov nemške vojske. Uspešna letna ofenziva Rdeče armade dela ogromen vtis na nemško vojsko in na nemške oficirje ter na nemško zaledje.

Ujeti nemški vojaki in oficirji enoglasno trdijo, da neprestano pada morala in duh nemške fašistične vojske.

Poročnik Fritz Fautermann pravi: "eni je vzela samo sila ruske ofenzive in ogromne količine vojske in vojne tehnike, ki sem jo tukaj videl. To me je pobilo. Tega nisem nikdar pričakoval."

Desetnik Junker pripoveduje: „Neuspeh nemške poletne ofenzive južno od Orla teži vsakemu od nas srce. Mnogo izmed nas se že prepričuje, da lahko izvaja Rdeča armada ne samo pozimi, ampak tudi poleti ofenzivne operacije.“

Poročnik von Wedel izjavlja: „Če so Rusi že zdaj začeli z ofenzivo, kaj bo šele... pozimi. Jaz in mnogo drugih oficirjev mislimo, da pozimi pride konec. Nemška vojska ne vzdrži, ne bo imela dovolj moči in končalo se bo z razpadom armade.“

Desetnik Podwitsch izjavlja: „Mnogo vojakov smatra, da se začne nekaj podobnega, kot 1918. leta, če nam Rusi napravijo še en dober Stalingrad.“

Vojak Josef Ruth izjavlja: „Ogenj ruskega topništva je besen orkan, ki pomedu dobesečno vse, kar mu je na poti.“

Ivan Kozina pripoveduje: „Vojaki se nehote spominjajo, kako je Hitler govoril: Kamor stopi noga nemškega vojaka, od tam ga nobena sila ne spravi. Stalingrad in Tunis sta dokaz, da zares Nemci od tam ne hodijo nazaj, temveč jih ali nosijo stran, ali pa jemljejo v ujetništvo.“

Lahko bi znatno razširili vrsto podobnih izjav. Vojaki in oficirji - ujetniki pričujejo o resnem procesu, ki se vrši zdaj v nemški vojski pod vplivom neuspehov in uničujočih udarcev, ki so padli po njej od vzhoda in zahoda.

Izkušnje pa po drugi strani kažejo, kako je postala Rdeča armada najnaprednejša in opremljena s tehniko visoke kvalitete. Vojaki Rdeče armade so ojekleneli v bojih, si pridobili potrebnih izkušenj. Rdeča armada se je mnogo naučila v teku bojev, reorganizirala je in preuredila svoje vrste v skladu s potrebami modernega vojskovanja. Borci in komandirji so si prisvojili taktiko svobodnega in hitrega manevriranja. Podobno je rasel naš ge-

neralski in oficirski sestav. Rdeča armada je vedno širše razvijala svoje ofenzivne operacije: in je postala pravcati strah in trepet hitlerjevske vojske.

... V čem je vir moči in mogočnosti Rdeče armade?

V govoru dne 20. februarja 1943. je dejal Stalin, da je eden izmed glavnih virov sile in mogočnosti Rdeče armade v tem, da dobiva iz zaledja nepretrgan potok topov, strojnic, tankov in druge vrste orožja. Trdnost in moč našega zaledja, trdnost in sila našega socialističnega gospodarstva, to je tisto, kar omogoča opremljati Rdečo armado z vsemi vrstami orožja, ki so neogibno potrebne za rešitev njene velike zgodovinske naloge, razbitja sovražnika.

Med domovinsko vojno je bilo izvršeno obsežno gigantsko delo preobrazbe naše dežele v eno samo vojno taborišče. Izvršeno je bilo ogromno delo preselitve industrije v rajone, ki so nedostopni sovražnemu letalstvu. Preseljevanje na vzhod je ena izmed najbolj znamenitih strani domovinske vojne.

Toda ne samo preselitev mnogih panog industrije na vzhod. Med vojno je bilo zgrajenih na stotine tovarn, izmed katerih mnoge po svoji kapaciteti presegajo tovarne iz mirnega časa. Otvorjajo se nove elektrarne, plavži in Martinove peči. Se leta 1942. je bila v magnitogorskem kombinatu končana graditev novega plavža, ki je stopil v obrat in daje na dan 1400 ton surovega železa, na leto pa celo 500.000 ton.

Spremenilo se je Povolžje, močno se je preobrazil Ural in je postal dejansko hrbtenica naše obrambe. Preobrazilo se je mnogo središč v Sibiriji, v srednji Aziji in v drugih rajonih Sibiriije.

Naše stare tovarne so med vojno pravtako kar najresneje preuredile svoje delo. Mnogo

podjetij je prešlo na serijsko masovno produkcijo orožja in municije. V tem je tvornost in racionalnost teh tovarn.

Naši delavci in delavke, inženirji in tehniki delajo zares čudeže sovjetskega patriotizma. Stahanovci izvajajo patriotične delovne podvige. Če upoštevamo, da v glavnem delajo v tovarnah in kombinatih ženske in mladi kadri bomo razumeli, kako ogromna organizatorska vloga je bila in je še pred nami na področju narodnega gospodarstva za organiziranje obrambe. Sovjetska dežela je častno izpolnila to nalogo. Teden za tednom, mesec za mesecem preskrbuje Rdečo armado z vedno večjo količino in vedno boljšo kakovostjo orožja, hrane, obleke itd.

V vsem tem se je pokazala odlična gibčnost in krasne lastnosti sovjetskega državnega sistema, socialističnega značaja našega gospodarstva in prednosti kolhoznega ustroja. V vojni, v dobi težkih preizkušenj, so vsi uvideli ter občutili plodove svoje delavnosti v mirnih letih, rezultate graditve socializma.

En sam zakon vlada med sovjetskimi ljudmi v zaledju: če je treba za Rdečo armado, ne bomo gledali ne na čas, ne na moči, ampak bomo narečilo izvršili. Kljub ogromnim težavam in ne da bi po cele dneve in noči prišli iz tovarn in zavodov, delajo naši delovni ljudje vse, kar je potrebno, da nam zagotovijo zmago. „Sovjetsko ljudstvo, je dejal Stalin v prvomajskem povelju 1942., kaže veliko skrb za svojo Rdečo armado. Pripravljeno je dati vse sile za nadaljnje ojačanje vojne moči sovjetske dežele.“

Drugi temeljni vir sile in mogočnosti Rdeče armade je ta, da vodi pravično, osvobodilno in sveto domovinsko vojno proti inozemskim osvajalcem. Velik in plemenit cilj je pred našim ljudstvom in Rdečo armado v tej vojni. Ta

veliki in plemeniti cilj poraja nesluteno junaštvo in možatost. Vsak borec in komandir Rdeče armade čuti v tej borbi mogočno podporo ljudstva. Vsak vojak Rdeče armade čuti globoko mržnjo do sovražnika, nosi v sebi koprnenje po maščevanju za sovražnikova zlodejstva. Vsak vojak Rdeče armade je ljubljenec naroda. V srcih vseh sovjetskih ljudi žari ponos nad možatostjo, trdnostjo, hrabrostjo, ki jih kažejo borci in komandirji na fronti.

Se v dobi državljanske vojne je dejal Stalin: „Rdeča armada se odlikuje po tem, da se vojskuje za svobodo in neodvisnost svoje lastne dežele, da se njeni interesi zlivajo z interesi tiste dežele, za katero preliva kri in z interesi tiste vlade, ki se po njenih smernicah vojskuje. V tem je notranja neusahljiva moč vojnih rezerv sovjetskih republik.“

V veliki domovinski vojni so se sile Rdeče armade podesetorile, ker vodi vojno prav vse ljudstvo z vsemi svojimi materialnimi in moralnimi silami. Z nevidnimi nitmi je zvezana Rdeča armada z vsem ljudstvom. Kjerkoli se nanaja junaški vojak Rdeče armade in Rdeče vojne mornarice, na severu, na daljnem Ribiškem polotoku, na baltiških ladjah, v črnorskem mornarici, pri obrambi slavnega Leninovega mesta, za Velikimi Lukami ali pod Markovom, v doneški kotlini ali pred Novorosijskim: povsod ve in globoko čuti, da ga podpira moč narodov ZSSR in da v svoji borbi, v svojih odločitvah in preizkušnjah dela za obrambo domovine. Popolna podpora ljudstva vzbuja v rdečem vojaku še večje prepričanje v pravičnost in svetost svoje stvari. Mrznja navda rdečega borca do sovražnika, ki je prizedel narodom Sovjetske Zveze toliko zla. Stalin je dejal: „Nemški vojak nima vzvišenega in plemenitega vojnega cilja, ki bi ga opeval in na katerega bi bil ponosen; medtem pa vsak bo-

rec Rdeče armade lahko ponosno reče, da bije pravično, osvobodilno vojno za svobodo in neodvisnost svoje domovine.

Na ta način je razložiti, da poraja pri nas domovinska vojna na tisoče junakov in junakinj, ki so pripravljene iti v smrt za svobodo svoje domovine.

Danes, v domovinski vojni, smo priče novih, najsvetlejših primerov hrabrosti, požrtvovalnosti in trdnosti, ki po svoji sili prekašajo vse, kar je napisano na straneh svetovne književnosti.

Nemci so se zelo mnogo zanašali na svoje topove, na moč svojih tankov tipa „Tiger“ in na samohodne topove tipa „Ferdinand“. Nedavno smo slišali o dvoboju med nemškim tankom Tigrom in sovjetskim gardistom. Tank je zavozil proti njemu. Borec je ustrelil s puško, a ga ni ustavil. Tank je šel naprej čez okop. Sovjetski vojak je ustrelil za njim, a zopet brez uspeha. Tank se je obrnil. Vojak je ustrelil nanj tretjič in to pot je zadel ranljivo mesto v spodnjem delu tanka. Tiger je bil smrtno zadet in se je vnel. V dvoboju med sovjetskim borcem in močnim tankom, oboroženim s topovi in strojnimi je zmagal sovjetski človek, zmagala je iznajdljivost, močatost in drznost.

Naši listi so pisali še o drugem znamenitem bojnem dogodku. Tank nekega poročnika se je srečal na bojišču z nemškim Tigrom. Od sovražne granate je ostal stolp nepremičen, od druge granate se je tank vnel. Nemški tank je bil skoro zraven njega. Drzni in pogumni poročnik Stoljarov, bivši mornar, je sklenil vreči se s svojim gorečim tankom na sovražnikov tank. Na mestu je ostal le kup železja. Sovjetski tankist, poročnik Stalarov in dva narednika so padli na bojišču. Toda nemški tank je bil uničen in ni mogel naprej.

Odlična dejanja izvajajo v zračnih bojih naši stalinski sokoli. Nedavno je poročal tisk

o podvigu komsomolca podporočnika Vitalina, ki se je zaletel Heincklu v rep in mu ga odbil. Hkrati pa se je začelo tudi njegovo letalo v zraku drobiti... Vendar se je Vitalinu posrečilo spustiti se s padalom in pristati med našimi, ki so od spodaj spremljali borbo in ga sprejeli.

Taka junaška dela izvršujejo naši vojaki na bojiščih v bitkah s sovražnikom. Večno bo zivela slava junakov domovinske vojne. Njihova imena bodo ostala vtisnjena v zgodovino očetnjave. Pesniki jih bodo ohranili s pesnimi; kiparji jih bodo ovekovečili z dletom, slikarji z barvami. Njihova junaška dela bodo vedno ostala za vzgled bodočim rodovom, svetlo pričevanje in primeri, kaj pomeni ljubezen sovjetskega človeka do svoje domovine in kaj pomeni velika sila sovraštva do nemških fašističnih izrodov.

„Moč armade, pravi Stalin, je končno v tem, da nima in ne more imeti rasnega sovraštva do drugih narodov, v tem, da je vzgojena v duhu enakopravnosti vseh narodov in ras, v duhu spoštovanja do pravic drugih narodov. V tem je tudi osnovna razlika med Rdečo armado in nemško fašistično armado.“

Zato požrtvovalna borba naše Rdeče armade in naše vojne mornarice vzbuja tako vzhičenje pri vseh svobodoljubnih narodih na svetu. Ugled Rdeče armade je pri vseh narodih na svetu nepričakovano velik. Naši zavezniki, Anglija in Združene države Amerike, odlično razumejo, da je s svojo požrtvovalno borbo proti osnovni in glavni sili hitlerjevske Nemčije Rdeča armada dala njim časa in možnosti za mobiliziranje in razvijanje svojih številnih rezerv in virov.

Zatirani narodi Evrope gledajo na borbo Rdeče armade kot na temelj svoje osvoboditve. Vse, kar je poštenega in naprednega na svetu, se klanja slavnim vojakom Rdeče armade.

Vse te odlike je krasno podal moskoyski dopisnik lista „News Chronicle“, ki se je po treh letih bivanja v Sovjetski Zvezi vrnil v Anglijo in je predaval po radiu. V predavanju je izjavil, da ostane Stalingrad zanj vedno čudež. Tu se ni spopadla samo masa krvi in kovine, temveč tudi dve volji, volja renega, ki brani domovino in drugega, ki se podi po brez-krajnih ruskih stepah za svetovno zmago in nadvlado. Nemec je trden vojak, toda ruski se je izkazal trdnejšega. Ruska trdnost ga je zadržala na bregu Volge, očistila je pot za protiofenzivo in za popolno uničenje nemške vojske. Zato se tudi mi seveda ne motimo, če gojimo čustvo brezmejnega vzhičenja nad Rdečo armado. To so v glavnem besede dopisnika angleškega lista.

Šestindvajset mesecev traja borba za našo neodvisnost in svobodo. Naša velika domovina je ne samo zadržala ogromno, nepričakovano silo pritiska nemškega vojnega stroja, temveč je nasprotno tudi sama prizadela sovražniku take uničujoče udarce, da se je do temelja zamajal in da preživlja resno krizo.

Veliki revolucionarni demokrat Visarion Dimenski je zapisal: Vsak človek ima svojo zgodovino in v njej kritične momente. Človeka lahko brez pomote sodimo samo po tem, če gledamo, kako je delal in se kazal v trenutku, ko sta visela na kocki njegovo življenje in čast. Čim višji je človek, tem bolj dostojanstveno, grandiozno in zmagoslavno prestane ta kritični trenutek.

In tako je tudi z narodom. V zgodovini narodov so prav taki kritični trenutki, v katerih lahko sodimo o moči in veličini njegovega duha. Čim višji je narod, tem bolj dostojanstveno, grandiozno in zmagoslavno prestane te zgodovinske trenutke. Čim bolj ga presenetijo in porazi kritični trenutek, toliko bolj izgubi narod čast in slavo.

Minula doba vojne je bila za sovjetski narod ena izmed najbolj resnih, če ne sploh najbolj kritična doba v zgodovini naše ljudske države. Lanko z vso odgovornostjo rečemo, da sta ljudstvo Sovjetske Zveze in naša Rdeča armada pokazala in kažeta tako požrtvovalnost in tako veličastno vzdržanje, tako duhovno silo, ki ji ni moči najti primere v vsej zgodovini človeštva.

Če se vprašamo, zakaj je bilo to mogoče, tedaj mora biti naša prva misel posvečena slavni in mogočni partiji Lenina in Stalina, ki je organizator in vodič ljube borbe ljudstva z nemškim fasističnim okupatorjem, na partijo, katera je zbrala v sebi avantgardo ljudstva, ki ima gigantske izkušnje, ki širi z rajini bojne tradicije velikoruskega naroda in drugih narodov sovjetske dežele. Naše misli letijo k učitelju in voditelju, h gradbeniku naše zmage, vrhovnemu poveljniku maršalu Stalinu.

Tovariši borci in komandirji! Gonite še močnejše nemško fasistično sočrgo, ponesite povsod našo veliko zastavo zmage, zastavo Lenina in Stalina! Na obzorju se že rdeči zarja naše zmage. Pod vodstvom tovariša Stalina strmo mrzkega sovražnika, očistimo naše ozemlje od nemških osvajaalcev in pomagajmo osvoboditi narode Evrope od hitlerjevskega tiranstva.

NOVI DOKUMENTI O IZDAJI DRAŽE MIHAJLOVIČA

Od 25. do 30. avgusta so partizani na Tromeji vodili borbe s četniškimi tolpcami Uroša Lrenoviča in Džujiča. Te tolpe so bile razbite in so pustile na bojišču poleg drugega tudi velik arhiv, ki ga je imel pri sebi padli "vojvoda" Plečaš, delegat Draže Mihajloviča.

Objavljamo iz tega arhiva pismo Džujiča

polkovniku Ačimoviću, delegatu Draže Mihajlovića v Splitu, ki so ga Italijani 1. junija ujetli in internirali v Opatiji ter potem izpustili, da bi delal proti svojemu narodu in proti zaveznikom. O Ačimoviću primerjaj tudi publikacijo, ki jo je izdala OF. O plavogardističnem narodnem izdajstvu. (Dokumenti)

Dragi gospod Ačimović!

Ve dve leti delam tu v Dinarski oblasti in sem v borbi proti partizanom s 5000 oboroženimi ljudmi. Moja borba je težka in krvava in bi bila gotovo bolj uspešna, če bi imel več oficirjev intelektualcev. Nasi oficirji so več ali manj odvedeni v sužnost in skoro vsi intelektualci te oblasti so poklani od ustašev. Sodelujoč iskreno in prijateljsko z Italijani sem prosil, da omogočijo dobiti bodisi iz Črne gore bodisi iz Dalmacije grupo oficirjev, ki bi mi tukaj pomagala v boju proti komunizmu. Obljubljali so mi, da mi bodo omogočili prihod ene grupe oficirjev iz Črne gore v Dinarsko oblast. Ne vem točno, če je bilo javljeno, da boste tudi vi krenili iz Črne gore v Dinarsko oblast, da mi pomagate v težki borbi proti komunizmu. Medtem, ko ste se zadrževali v Splitu, ste našli v neprijeten položaj zaradi spletk, ki so jih vodili neki ljudje, radi tega ste bili tudi odvedeni v Abacijo. Vest o tem nas je uzalostila in jaz sem tukaj odšel do italijanskih oblasti in posredoval. Na moje posredovanje je danes prišel k meni v Dinaro s Sušaka polkovnik Grinioli, v ostalem prepričan prijatelj srbskega naroda. Zanimal sem se za usodo vas in tistih, ki so bili z vami vred odpeljani. Dal mi je pozdrave od brata vojvode Jevdževića in vseh ostalih. Povedal mi je, da bo poslal sem in stavil na razpolago poročnika Zarka Bojovića in poročnika Mileta Babića. Rekel je, da bi isto naredil z vami, v kolikor se strinjate, s pripor-

bo, da ste izrazili željo po vrnitvi v Srbijo. Prosim vas, da odstopite od svoje namere, da pridete sem in mi pomagate v težki borbi proti komunizmu v Dinarski oblasti. Če se to zgodi, poprosite našega skupnega prijatelja polkovnika Griniolo, da vas prepeleje z aeroplanom do Zadra, od tam pa vas bo, čim me o tem obvestite, pripeljal naš avto v Linaro.

To je vse, kar sem mogel dosedaj narediti.

Nasi odnosi z Italijani potekajo še vedno normalno v najboljšem prijateljskem vzdušju, in mi smo prepričani, da bo tako tudi ostalo do konca in da bodo končno kronani s trajnim prijateljstvom med našima dvema narodoma.

Pri nas so borbe vsak dan. Partizanske moči so zelo velike. Prav čanes vodimo boje okoli reke Zrmanje in pod Dinaro. Ujeli smo nekaj partizanov in njihovih oficirjev, ki so imeli oblečene angleške uniforme, oporoženi so bili z ročnimi strojnimi in angleškimi bombami. Pri zaslišanju so izjavili, da jim anglezi pri odbini spuščajo iz avijona obleke, obutev, orožje in municijo. Najku im englesku! Preko radia iz Londona govore o prijateljstvu s srbskim narodom, tukaj pa tajno podpirajo partizane, ki uničujejo vse, kar je srbskega.

Za sedaj toliko. pam, da se kmalu vrnemo, če pa to ne bi bilo iz kateregakoli varoka - cesar pa ne verjame - vas prosim, da mi pišete preko našega skupnega prijatelja gospoda polkovnika Griniole.

Prisrčen pozdrav vam in ostalim od vojvode
22. junija 1943. MONTELO R. DANJICA l.r.
iz vasi Topolja.

OBVEZNOSTI IN PRAVICA

(iz "Naprijeda", št.18.)

Kot najvažnejši rezultat velikih zmag nad

fašizmom moremo danes zaznamovati temeljit preobrat v odnosih sil v vojni. Ostvarjeni so osnovni pogoji, v katerih je zmaga nad Hitlerjevo Nemčijo postala neposredno mogoča. Ta preobrat ni bil dosežen naenkrat - ustvarjal se je postopno v glavnem edino z zmagami Rdeče armade. Zato moremo trditi, da so bili tudi že v teku uresničevanja tega preobrata, časi in ugodne prilike za razbitje fašizma. Zato bi bilo potrebno vsaj tisto, kar je bilo predvideno med člani Protihitlerjevske zveze že v začetku l. 1942, - to je takojšnja otvoritev druge fronte in to tako, da bi geografsko in ~~strategsko pomogle~~ spraviti v klašce in pod smrtonosne udarce glavnino fašističnih sil. Dejansko pa so kljub temu ostale neizrabljene številne ugodne prilike, da se zada fašizmu smrtonosni udarec, dasi zavezniške operacije v Afriki, na Siciliji in v zračni fronti predstavljajo gotovo pomoč pri slabljenju fašizma in ustvarjanju preokreta.

Vprašanje, zakaj so bile te prilike opuščene ter zaskrbljenost, da se tudi v današnjih najbolj ugodnih trenutkih ne ponovi zanemarjanje takih prilik, kar bi pomenilo samo nadaljne, nepotrebno in drago podaljševanje vojnega uničevanja in žrtev, vse to se dnevno pojavlja na vseh koncih. Še s prav posebnim zanimanjem in zaskrbljenostjo postavlja to vprašanje tudi naš narod, kot tudi vsi narodi Jugoslavije. Razumljivo in upravičeno! Kajti narodi Jugoslavije se borijo že dolgi dve leti z ramo ob rami proti skupnemu sovražniku in za iste cilje, zato jim na vsak način ni vseeno, ali se bodo z nadaljnim opuščanjem razbitja fašizma brez potrebe nadaljevale žrtve in trošenje ljudstva, ali pa bodo vsi ti narodi kronani z bližnjo zmagao. Iz dosedanje lastne izkušnje vedo naši narodi, da so na svetu tudi take družbene sile, take temne sile, v katerih korist je, če se podaljšuje vojno

uničevanje, če se odlaga zlom fašizma - če se slabi osvobodilna borba narodov. S te strani prisajajo tudi poskusi, da se da značaj prave druge fronte zračnim akcijam, tuniški in sici-lijanski akciji in tem podobnim. To skušajo doseči s povečevanjem vseh teh akcij. Da so take klike in da to poskusajo, vse to razume- mo. Ne razumemo pa, zakaj njihovo uničevalno delo- vanje ni omejeno, ampak vplivajo celo na dru- ge kroge, ki mislijo, da delajo za osnovne in- terese svojih narodov in dežel ter kot taki stoje na vodilnih mestih teh dežel. Mišljenje teh krogov, izraženo ob priliki konferenc v Quebecu med Rooseveltom in Churchillom, češ da se „zavezniki ne bodo spustili v prena- gljene akcije, ki bi jih utegnile stati veliko žrtev in jih oslabiliti“ - tega mišljenja mi ne moremo sprejeti brez nadaljnjega kot tolače- nje pogledov službenih krogov na konferenci. Toda značilno je, da taka in podobna mišljen- ja niso osamljena in da jih objavljata tisk in radio zavezniških dežel prav v času, ko je s padcem Mussolinija, z omajenjem Hitlerjevih pozicij v Italiji in vseh satelitskih deže- lah, z novimi ofenzivnimi podvigi na vzhodnem bojišču ter s pojačanimi udarci NOV Jugosla- vije - ustvarjen tak položaj, v katerem je mo- goče z močnimi udarci z boka, z zapada v re- lativno zelo kratkem času in zelo „poceni“ raz- biti hitlerjevo Nemčijo.

Popolnoma naravno je, da se v takem stanju stvari mora priti do zaključka, da se s stra- ni zaveznikov ne ukrene vsega tistega, kar bi bilo treba in kar bi bilo mogoče ukreniti, da bi se vojna najhitreje in najlačje končala.

Naravno je potem tudi to, da pri takem sta- nju stvari narodi na naši zemlji ne gledajo brez neke zaskrbljenosti na dejstvo, da vpliv ten krogov ne ostaja brez odmeva tudi na tok službene politike zaveznikov o vprašanju živ- ljenske važnosti za borbo in usodo naših na-

rodov. Življensko vprašanje naših narodov in narodne borbe - pravica do samoodločbe in načelo nevmešavanja v notranje življenje dežele - kar sledi iz Atlantske izjave, kot tudi ta Atlantska izjava sama, se zdijo našim narodom ogrožene s strani istih krogov, in to tem bolj, čim bližji je zlom fašizma. Kaj pomenijo naporih teh krogov, ki se razodevajo v podpiranju in vsiljevanju Draže in Drazine vlade vse tja do teženj, da se pogazi Atlantski sporazum in da se obnovi Versailles v katerikoli obliki? To, da se ti krogi vse bolj in bolj neslanjajo tudi na Mačka, v osnovi ničesar ne spremeni v tem vprašanju - ker so v prvem kot v drugem primeru ljudstvo, njegove pravice in pridobitve narodne borbe v naši deželi ogroženi v največji meri po tej strani. V duhu poskusov, da se uniči in pregazi Atlantski sporazum, komentirajo te dni ti krogi sestanki Roosevelta in Churchilla takole: "...obstojejo narodne vlade, ki čakajo v izgnanstvu, da prevzamejo oblast, kakor hitro bo okupator izgnan." Videti je, da tega in podobnega mišljenja ni mogoče brez nadaljnjega smatrati za stališče službene politike teh dežel, toda tako glede tega vprašanja kot glede vprašanja odlaganja druge fronte vlada v naši deželi zanimanje in opravičena opreznost. Kajti ena od prvih in najtežjih posledic take politike bi bilo hrabrenje in jačanje temnih sil reakcije in njene uničujoče politike.

Radi izjemnih in začasnih prilik naši narodi nimajo v izgnanstvu svojih formalnih predstavništev in radi tega niso mogli podpisovati zavezniških pogodb in dokumentov. Toda naši so, iskreno in brez rezerve prisvojili vsa načela, ki ležijo v osnovah angleško-sovjetsko-ameriškega bloka. Borba v naši deželi se je pričela prav zaradi uresničenja teh načel, smatrajoč jih ne kot jamstvo svobode in pravic narodov, ampak kot orožje, s katerim je

treba uresničiti svoje pravice. V teku dose-
danjih borb skupaj z zavezniki so naši naro-
di izvršili vse svoje obveze častno in do-
stojno, njihovi napor in žrtve so predstavl-
jali tak donos v borbi proti fašizmu in ja-
čanju koalicije, da morejo biti naši narodi po-
nosni nanje. In naši narodi bodo nadaljevali
z enako dosledno in še hujšo borbo v istem
duhu. Toda nasi narodi se niti za trenutek ne
mislijo odpovedati svojim pravicam - prirod-
nim pravicam - pravicam vsakega naroda do svo-
bode, pravicam pridobljenim s silo svojih na-
porov in žrtv, ki izhajajo iz dejstva, da so
v največji meri in popolnoma izvršili vse pre-
vzete obveznosti napram splošnemu protifaši-
stičnemu gibanju in protihitlerjevski koali-
ciji. Iz teh pravic naših narodov sledi, da

1. mora vsak član protihitlerjevske koali-
cije izpolniti vse prevzete obveze in z vse-
mi razpoložljivimi silami delati za čim po-
polnejše, čim hitrejše in neodložljivo ruše-
nje hitlerizma. Puščanje svobodne akcije voj-
nim dobickarjem, ki vplivajo na možnost neiz-
polnjevanja osnovne obveznosti zaveznikov -
druge fronte, more privedi samo do slablje-
nja protihitlerjevskih sil in do povečanja
vojnih žrtv ter uničevanja.

2. Brezpogojno spoštovanje osnovnih načel
Atlantskega sporazuma in ostalih pravic na-
rodov do samoodločbe in urejevanja svojega
notranjega življenja brez vmešavanja od zu-
naj.

Nasi narodi so odločeni in - naslanjajoč
se še bolj na vedno bolj dosledne sile proti
hitlerizmu in fašizmu sploh - bodo tudi na-
daljevali svojo dosedanje borbo ter pojačali
napore za okrepitev zveze narodov in držav
kot važno in močno sredstvo za zmago nad fa-
šizmom. Medtem ko že sedaj iščejo od vseh od-
govornih strani izpolnitev obvez in se že se-
daj ogražajo pred vsakim poskusom vmešavanja

in vsiljevanja s katerekoli strani, so naši narodi prepričani, da bodo tudi v bodočnosti zmožni braniti in ubraniti pridobitve svoje dolgotrajne borbe in vse svoje s krvjo plačane in zagotovljene pravice. Naslanjajoč se tudi v bodoče na vse sile dosledne in verne borbe za rušenje fašizma, krepeč svoje notranje edinstvo in odporno moč svoje nade - junške Narodnoosvobodilne vojske Hrvaške in Jugoslavije pod vodstvom ZAVNOH-a in AVNOJ-a - svojih edinih predstavnikov, gledajo naši narodi veselo v bodočnost in so prepričani, da bodo dosledne protihitlerjevske in protifašistične sile znale in mogle točri razbijače edinstva in borbe proti fašizmu.

